ఎడ మొఖం - పెడ మొఖం

సామాన్లు కొన్నందుకు మూడు వెయిల బాకీ అయిందనీ తెలుసుగదా! అవి కొండయ మామ జిమ్మదారుతోనే తీసుకచ్చె. ఎవలు ఇచ్చినా ఇయ్యకపోయినా మామనే కట్టితీరాలె. ఈ బాకీ తేర్చేందుకైనా ఆటలు ఆడాలెగదా! పంతులు లేకపాయె... ఎట్లా....?

ఇప్పుడు రియార్సల్ చేసి కొత్త ఆటను నేర్చుకునే ఓపిక ఎవలకూ లేదు. ఉన్న ఆటలు ఆడితే మేమే మంచోల్లం. అందుకని ఇప్పుడు మాకు ఆటలు నేర్పె పంతులు కావాలని లేదు. ఎనుకనుండి పాటలు అందిచ్చే పంతులు ఉంటే సాలు. అన్నీ నోటికి వచ్చిన పాటలేనాయె.

అందుకని బట్టు పంతులును మాట్లాడిండు మామ. బట్టు పంతులుకు పాటలు పద్యాలు రావుగనీ సదువు వచ్చు. కట్నంగూడా మాట్లాడిండు. నెలకు ఇంత అనిగాదు. ఆటకు పదకొండు రూపాయలియ్యాలె. వరుసగ ఐదు ఆటలాడితే దోతుల జోడ పెట్టాలె.

మొదట అట్లనీ ఇట్లనీ తిట్టినా ఇప్పుడు నోరెత్తుతలేదు తాత. బాకీ తేర్చకపోతే తన మీద పడుతదని తెలుసు. ఎందుకంటే మామ తెచ్చినా తాతనే అడుగుతరుగదా! అందుకని బాకీ తేరేదాక నోరు తెరువద్దనుకున్నట్టున్నడు.

ముస్తవాదకాడ ఆట మోగిచ్చినం. ఊరు పెద్దదే. అన్నం దొర పెరట్ల స్టేజి వేసినం. చుట్టూ గోడలున్నయిగనీ ఒకదిక్కు గోడలు కూలిపోయినయి. కూలిపోయిన దగ్గర కట్టెలుపాతి తడుకలు గట్టినం. ఒక్కరోజు నాటుకమైతే ఎట్లనో ఆడుదుము. దినం తప్పిచ్చి దినం ఐదు నాటుకాలను పదిరోజులు ఆడాలనుకుంటున్నంగదా. పెరడును గూడా శుభ్రంగా సాపుజేసినం. రాళ్లు రప్పలుంటే ఏరిపోసినం.

అది మాఘమాస సందు. కోతలు అయిపోయినయి. తుకాలు పోసింగ్రు. పనేం లేదు. కానీ బుద్దున్నోడెవడూ ఆ కాలంల నాటుకాలు ఆడరు. ఎందుకంటే అది మాగికాలం. సల్లగసలి. పొద్దుగూకిందంటే బయటకు వచ్చుడే భయం. మాఘమాస దినాలల్ల మంటల పడ్డా పోని సలి. సంకురాత్రి దాటితే సంకలు లావట్టనియ్యది. శివరాత్రి రావాలె. సలి శివశివ అని పోవాలె. అంత సలిలో నాటకం చూడాలని ఎవడత్తడు. ఒకయాల్ల వచ్చినా ఒకటో రెండో సూత్తడు. ఏకంగా ఐదు ఆటలు ఎవలు సూత్తరు...?

ఈ విషయం కొండయమామకు తెలువదని కాదు. కానీ మొన్ననే సామాన్లు కొన్నం గదా. రిక్షాగూడా కొంటిమి. వాటిని చూసినంక పాణం ఆగుతలేదు. నాలుగువేయిల బాకీ గూడా అయిందికదా! నూరు రూపాయలత్తే నూరే ఆసరా అన్నట్టుంది. ముందు కొందరు వేశగాళ్లు గూడా ఒప్పుకోలేదు. రాత్రంతా ఏమీ కప్పుకోకుండా మేకప్ మీదనే ఉండాలెనాయె. మొఖం ఇర్రిర్రుమంటది. కాళ్లు చేతులుగజగజ వణుకుతయి. రాగం రాదు అన్నరు. కొండయమామనే బెదిరిచ్చి పట్టుకచ్చిండు.

రిక్షాకు అరటాకులు, కొబ్బరాకులు కట్టినం. రంగు రంగు కాయిదాలు అంటేసినం. అప్పుడు బంతి పూల సీజన్. బంతిపూల దండలు కట్టినం. అచ్చం రథం లెక్క తయారు చేసినం. తెల్లది పెద్ద టాపుమీద బండి కందెనతో 'బాలనాగమ్మ' అని నేనే వంకరటింకర రాసి రిక్షాకు అతుకేసిన. రిక్షాల ఒకలు కూసోవాలె. పుంగీవట్టుకుని చెప్పాలె. ఇద్దరు రిక్షాను నూక్కుంట ఊరంత తిరుగాలె.

అసలైతే రిక్షాల మైకువెట్టుకుని బ్యాట్రీ పెట్టుకుని పాటల రికాడు లేసుకుంట మౌతుపీసుల నాటకం ఉందని చెప్పకుంటా పోవాలని మామ ఆలోచన. అసలు యాల్లకు బ్యాట్రీ దొరుకలేదు. అందుకని వట్టిపుంగీల చెప్పుకుంట పోవుడయితుంది.

కొత్త మురిపెంగదా... రిక్షా నేను ఎక్కుతనంటే నేను తొక్కుతనని అందరు అన్నరు. మామ మాత్రంముందుగల్లనే చెప్పిండు. 'తొక్కుడు ఎవలన్నా తొక్కుంగ్రిగనీ... ఎక్కుడు మాత్రం మా బక్కోడే ఎక్కుతడు. మీరు ఎక్కికూసుంటే రిక్షా రెండురోజులుండది' అన్నడు.

నేను మురిపెంగా పుంగీ వట్టుకుని ఎక్కికూసున్న పల్లెమీది గోపయ్య, నాంపెల్లి ఇద్దరూ రిక్షానూకుడు. మేము రిక్షాతో నాలుగు అడుగులు ఏసినమోలేదో పదిమంది పిల్లగాండ్లు చుట్టుకున్నరు. ఎప్పుడో ఒకటి అరా తప్ప ఆ ఊరికి నాటుకాలు వరుసగా ఆడుడే కొత్త. అందులో ఇట్లా రిక్షామీద తిరిగి చెప్పుడు ఇంకా కొత్త.

గోపయ్యను నాంపెల్లిని రిక్షా ముట్టనియ్యనేలేదు పిల్లగాండ్లు. వాళ్లే తొక్కింగ్రు. వాళ్లే నూకింగ్రు. కొంతదూరం నడిచి వాళ్లిద్దరు గూడా ఎక్కి నవ్వుకుంట నాపక్కనే

కూసున్నరు. పిల్లగాండ్లే ఇటు దిక్కంటే అటుదిక్కని వాడవాడ సంది సంది తిరిగిండ్రు. నేను దమ్ము తీసుకుంట 'సోదర సోదరీమణులారా మన ఊరిలో బ్రమ్మాండమైన నాటుకం.' అని సంది సందికి చెప్పిన. నేను చెప్పింది పిల్లగాండ్లకు నోటికచ్చింది. కొద్దిగ దూరం పోయినంక నా చేతుల పుంగీ గుంజు కుని వాళ్ళే చెప్పిండ్రు.

ఇట్లా రిక్షాను పొద్దున, పగటియాల్ల, పొద్దుగూకే జామున మొత్తం మూడుసార్లు తింపినం. ఆటాన టికెటు పెట్టినం. ఏశకాళ్లు కొందరు పొద్దుగల్లనే వచ్చిండ్రు. మిగిలినోళ్లు ఆటయాల్లకు వత్తనన్నరు. అన్నట్టుగనే వచ్చిండ్రు.

మొదటి రోజు బాలనాగమ్మ ఆటనాడు మంది తక్కువనే వచ్చిండ్రు. అంత అరువై ఒక్కరూపాయి వచ్చింది. ఆట మాత్రం మంచిగ కమ్మింది. మంది వచ్చి కూసున్నరంటే అయిపోయేదాక పోలేదు. మొదాలు మొదాలు మంచి పేరు రావాలని ఆ ఆటను ఆడినం. అనుకన్నట్టే మంచి పేరు వచ్చింది. రెండు మూడు రికాడ్‌డ్యాన్స్‌లు గూడా ఏసినం.

ఈసారి రికాడ్ డ్యాన్స్ చంద్రం చేసిండు. దుమ్ములేపిండు. రెండుసార్లు నోట్లె రూపాయినోటు పెట్టి వన్స్‌మోర్ కొట్టిండ్రు.

తెల్లారి ఆ రెండు రూపాయల దగ్గరనే తకురారచ్చింది. పాటలు అందిచ్చేతందుకు బట్టుపంతులును మాట్లాడుకున్నంగదా! వన్స్‌మోర్ గొట్టిన పైసలు తనకేనంటడు. అంతే గాదు. ఇప్పుడు బట్టు పంతులు ఒక కొత్త పద్దతివెట్టిండు. అదేంటిదంటే కట్నాలు సదివిచ్చుడు, మంగళారతిల పైసలేసుడు.

బాలనాగమ్మ ఆటల కార్యవద్దిరాజుకు బాలనాగమ్మకు పెండ్లయితది. పంతులు ఈ పెండ్లిని నిజంగ పెండ్లిలెక్కనే చేసిండు. ఇద్దరినీ కూసుండవెట్టి మంత్రాలు చదివిండు. జిలకర బెల్లం ఒత్తిచ్చిండు. పిల్ల, పిలగాని కట్నాలయ్యా... చారాననో ఆటాననో చదివియ్యిండ్రి అన్నడు. తనే జేబులనుంచి పావులా పైసలు తీసి ఎవరిపేరో చదివిండు.

అరే... పంతులు బలే చేత్తండనుకున్నం. జనం పదిపైసలు, ఇరువైపైసలు, ఐదుపైసలు సదివిచ్చిండ్రు. ఇచ్చినోళ్ల పేరు మైకుల సదువుతూ 'దానదర్మేంద్రాయ, సోమ సువర్ణగలిశే శత సంవత్సరం దీర్ఘమాయా' అని పొగుడుతుండు. అట్లో మూడు రూపాయలచ్చినయి.

ఆట అయిపోయే ముందు బాలవద్దిరాజు తల్లిని వెతుక్కుంటూ పోతడు. అప్పటికి జనం మస్తుబాధపడుతున్నరు. అప్పుడే పంతులు ఒక తపుకులో మంగళారతి పెట్టి 'అవ్వా... తల్లిలేని పిల్లగాడు. తల్లికొరకు తిరుగుతండు. తండ్రి రాయిగా మారిండు. తల్లి మాయల పక్కీరు చెరల ఉంది. పిల్లలున్న తల్లులు మీరు. పైసదానం చేసుకోండ్రి'

అనుకుంటూ మంగళారతి పట్టుకుని పెరడంతా తిరిగిండు.

ఐదు పైసలూ, పదిపైసలూ దానం చేసింఢ్రు. లేనోళ్లు ఉన్నోళ్ల దగ్గర చేపోయి అడుక్కుని ఏసింఢ్రు. బొడ్లె సంచులు దేవులాడి దేవులాడి ఏ పైస దొరికితే ఆ పైస ఏసింఢ్రు. ఇది పది రూపాయల దాకా వచ్చినయి.

పంతులు మంచి ఐడియనే చేసిండనుకున్నడు మామ. కానీ ఆ పైసల దగ్గరనే తకురారచ్చింది. అవిగూడా తనకే కావాలంటడు పంతులు. వన్స్‌మోర్ పైసలు తీసుకోగని మంగళారతుల పైసలు ఇయ్యిమన్నడు మామ. పంతులు అలిగిండు. మాట్లాడలేదు.

తెల్లారి అందరం ఇంటికివచ్చినం. నాటుకం దినంతప్పిచ్చి దినంగదా! ఆనాడు ఇంటిదగ్గరనే ఉండి మరునాడు పోయినం. 'లక్ష్మణ పరిణయం' నాటుకం. ఆరోజు బ్యాట్రీ దొరికింది. రిక్షాలమైకు పెట్టినం. ఈ సారి కొండయమామ రిక్షా ఎక్కిండు. బట్టి పంతులును చూసినంక మామకు గూడా ఒక ఆలోచన వచ్చినట్టుంది. దేవుడిలగ్గముందని ఒడిబియ్యం తేవాలని అడ్విటేజ్ చేసిండు.

మొన్న మంచిగ ఆడినంగదా... ఈరోజు గిరాకీ పెరుగుతుందనుకున్నం. మా ఆశ నిరాశనే అయింది. గిరాకీ సగానికీ సగం తగ్గింది. ఒడిబియ్యం ఇద్దరు ముగ్గురే తెచ్చింఢ్రు. అవిగూడా పిడికెడుకంటే మించిలెవ్వు.

"కొండయా... ఇట్లాడితే మన నెత్తికి బురుదనేరా... మ్యాల్లాన్ని ఎత్తేసి ఇంటికి వోదాం. మేకప్ ఖర్చులు మైకు మందమైనా రాకపోతే ఎట్లా....' దాసు చిన్నాయిన యాష్టపడ్డడు. ఆనాడు అయిన ఏశమే ఎయ్యలేదు. మేకప్ వేసుకోకుంటనే మొఖానికి పౌడర్ రాసుకుని ఉన్నదోతినే సింగులిడిసి కట్టుకుని కతకతోలె ఎల్లదీసిండు.

కొండయమామకు రంది మొదలయింది. పైకి మాత్రం 'ఆటన్నప్పుడు గట్లుంటదా... వందచ్చినా ఆడాలె వట్టిగైనా ఆడాలె పైసలు ఇయ్యల్ల గాకుంటే రేపత్తయి. పేరు మాత్రం రాదు. ఇయ్యల్ల చెడ్డ పేరచ్చిందనుకో.. రేపు ఎంత మంచిగ ఆడినా పేరు పోదు. ఆడేదేదో మంచిగనే ఆడుదాం' అన్నడు.

ఇంకోనాడు 'హరిశ్చంద్ర' ఆడినం. ఆనాడు మరీ ఇకారంగ పదమూడు రూపాయలే వచ్చినయి. ఆడుదామా వద్దా అనుకున్నం. చివరికి ఆట మోగిచ్చినం. ఇటు ఆట మోగిచ్చుడు. అటు కరంటు పోవుడు. ఒక్కటే సారయింది. చూసి చూసి కండ్లు కాయలు గాసినయి. ఇగరాదు. అగరాదు. రెండు పెట్రమాక్సులు ముట్టిచ్చి ఏదో ఆడింఢ్రా అంటే ఆడినమన్నట్టు ఆడినం. ఆట అయిపోయేదాక కరంటు రాలేదు.

అందరూ మ్యాల్లం ఎత్తేద్దామన్నరు మామనే వద్దన్నడట. ఇంతదూరమచ్చినం గదా! మన ఆట ఎట్లుంటదో ఊరంతటికీ సూయించిపోదాం. 'హరిశ్చంద్ర'ను మూడు తొవ్వల దగ్గర ఏసిపోదాం' అన్నడు. ఇష్టంలేక పోయినా అందరు ఒప్పుకున్నరు. రిక్షా పెట్టి వట్టిగనే ఆడుతున్నమని అడ్విటేజ్ చేసినం. టికెట్లు పెడితే ఎవ్వలు రాలేదుగని వట్టిగ అనేసరికి పట్టు జాలలేదు జనం.

మాకు పైసలు రానీ రాకపోనిగనీ జనం నిండుగా కనవడితే మేము మేము గాదు. ఆట ఆటగాదు. అట్లా 'హరిశ్చంద్ర' నాటుకాన్ని నవ్వించ్చి పుట్టెడు బాధను కడుపుల పెట్టుకుని ఆటను మాత్రం మోతమోగిచ్చినం.

అదే మంచిదయింది. మా ఆటను ఊరంతా చూసింద్రు. పైసలు రాకపోతే రాకపోనిగానీ మంచిపేరైతే వచ్చింది. ఇంతమంచిగ ఆడుతరనుకోలేదు అన్నరు. మేము షాందిరి ఇప్పేసుకుని రాంగా మాత్రం 'అరే ఇప్పుడేపోతున్నరా.... ఇంకరెండు మూడు ఆడిపోంద్రి' అన్నరు.

'ఆ... ఆడుతం... ఈ దండి పైసలకు... ఇంక నాలుగు ఆడుతం' అన్నడు దాసు చిన్నాయిన. కొండయమామ మొదటిసారిగా బాధపడ్డడు 'ఈ సామాన్లు, ఖర్చులు ఎవీలేకుంటే ఊరికి రెండు ఆటలు వట్టిగ ఆడితే ఎంత పేరచ్చు. టికెట్లు వెట్టి జనాలకు దూరం కావడితిమి. జనాలమెప్పు ముందు ఏ పైసలు పనిజెయ్యయి' అన్నడు.

కొండయమామను చూసి అందరూ నవ్వింద్రు. వీనికింక నాటకాలమీద బుద్ధితీరలేదు అన్నరు.

దాసు చిన్నాయిననైతే 'ఏందోయ్ కొండయా... మీ నాయిన గట్టిగనే ఉండె. బాకీ కట్టుమను. ఊరికి రెండుగాదు. నాలుగు ఆడుదాం'. అన్నడు నవ్వుకుంట.

ఆ మాటలకు కాదు. నాటుకానికి పైసలకు పొత్తుపెడుతున్న వాళ్ల గుణాన్ని చూసి మనుసు నొచ్చుకున్నడు మామ.